

Türkiye’de Anne-Çocuk Bağlanması ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2010-2020): Bir Sistematik Derleme Çalışması

Hatice Damla Çakcak¹, Figen Gürsoy²

¹ Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

² Çocuk Gelişimi Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Özet

Bu araştırma; Türkiye’de anne çocuk bağlanması ile ilgili 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinin kullanıldığı bu araştırmanın çalışma grubunu 2010-2020 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’nde onaylanarak arşivlenmiş, “bağlanma”, “maternal bağlanma”, “anne çocuk bağlanması”, “anne bebek bağlanması” anahtar kelimeleri ile ulaşılmış toplam 296 lisansüstü tezden oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler Maxqda 2020 nitel yazılım programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda konu ile ilgili yüksek lisans çalışmalarının sayıca fazla olduğu, konu ile ilgili çalışmaların 2015 yılından itibaren ivme kazandığı, Ankara ve İstanbul illerindeki üniversitelerde konunun daha yoğun çalışıldığı, çalışmaların en sık sosyal bilimler ve sağlık bilimleri enstitülerinde gerçekleştiği ve farklı anabilim dalları tarafından ele alındığı bulunmuştur. Çalışma grupları olarak gebeler, anneler, bebek ve çocuklar, ergenler ile çalışıldığı; veri toplama yöntemi olarak en sık anket, form ve ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca araştırmalardan elde edilen sonuçlar özetlenerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne çocuk bağlanması, maternal bağlanma, prenatal bağlanma, ergenlikte bağlanma.

Abstract

The aim of the study is to examine the postgraduate studies which examine mother child attachment between the years 2010-2020, in terms of different variables. In this context, a search was carried out at the National Thesis Center of Higher Education Council with the keywords “attachment”, “maternal attachment”, mother child attachment”, “mother baby attachment”. In this direction, a total of 296 postgraduate studies were included. These thesis were analyzed in line with the questions in the data gathering form improved by the researcher. The data were subjected to content analysis using the Maxqda 2020 qualitative software program. According to results of the study; most of the thesis were master’s thesis, considering the distribution of theses by years, researchers expressed interest in topic with the beginning of 2015, most of the thesis were written in the universities of İstanbul and Ankara city and were completed under the roof of social sciences institute and health sciences institute, the topic was addressed by different departments. It was seen that pregnant women, mothers, babies and children and adolescents were selected as working groups; questionnaires, forms and scales were used most frequently as data collection methods. In addition, the results obtained from the studies were summarized and evaluated.

Keywords: Mother child attachment, maternal attachment, prenatal attachment, adolescent attachment.

An Examination of Graduate Theses on Mother-Child Attachment in Türkiye (2010-2020): A Systematic Review Study

Extended Abstract

Introduction: Mother–child attachment is a fundamental developmental process that shapes individuals' emotional, social, and cognitive functioning throughout life. Originating from early interactions between the infant and the primary caregiver, attachment plays a crucial role in the development of trust, emotional regulation, and interpersonal relationships. In recent years, attachment has been examined not only in early childhood but also across broader developmental periods, including the prenatal stage and adolescence. Despite the growing body of literature, there is a limited number of studies systematically reviewing postgraduate research on mother–child attachment in Türkiye. Therefore, this study aims to examine graduate theses conducted between 2010 and 2020 and to reveal general research trends, distributions, and key findings in this field.

Method: This study was conducted using the document analysis method, which is one of the qualitative research approaches. The data were obtained from the National Thesis Center of the Council of Higher Education in Türkiye. Theses were identified using the keywords attachment, maternal attachment, mother–child attachment, and mother–infant attachment. After applying inclusion criteria such as relevance to the topic and accessibility, a total of 296 postgraduate theses were included in the study. A data collection form developed by the researcher was used to analyze the theses. The studies were examined in terms of thesis type, publication year, university, city, institute, department, data collection methods, sample groups, and sample sizes. The data were analyzed through content analysis with the support of MAXQDA 2020 qualitative data analysis software.

Results: The findings revealed that the vast majority of the studies were master's theses, while doctoral dissertations constituted a relatively small proportion. In terms of distribution over the years, the number of studies remained limited until 2015 but showed a noticeable increase afterward, reaching its peak in 2019. Geographically, most of the theses were conducted in İstanbul and Ankara, indicating a concentration of research activity in major metropolitan areas. Regarding institutional distribution, the majority of studies were completed within social sciences institutes, followed by health sciences institutes and education sciences institutes. The topic was most frequently studied in psychology, with additional contributions from nursing, education, and midwifery departments, reflecting the multidisciplinary nature of attachment research. In terms of methodology, quantitative approaches predominated, and questionnaires, forms, and standardized scales were the most commonly used data collection tools. Qualitative methods such as interviews and observations were used less frequently. The study groups mainly consisted of adolescents, mothers, infants/children, and pregnant women, indicating that attachment was examined across different developmental stages. The findings of the reviewed theses demonstrated that mother–child attachment is associated with a wide range of variables. For mothers, factors such as psychological well-being, social support, planned pregnancy, postpartum depression, and caregiving practices were found to influence attachment. Studies involving pregnant women highlighted the importance of prenatal education, emotional readiness, and support systems. Research with children emphasized developmental, behavioral, and socio-emotional variables, while studies with adolescents revealed associations between attachment and outcomes such as self-esteem, anxiety, depression, peer relationships, and behavioral problems.

Discussion: The results indicate that mother–child attachment has been widely studied in Türkiye, particularly after 2015, and has attracted increasing academic attention. The concentration of studies in certain cities and institutions reflects the distribution of research resources and postgraduate programs. The multidisciplinary nature of the field is evident; however, the dominance of quantitative methods suggests that in-depth qualitative and mixed-method studies remain limited. Furthermore, the wide range of variables associated with attachment highlights its complex and multifaceted nature. Attachment is not only a developmental concept limited to early childhood but also a dynamic system influencing individuals across the lifespan. The inclusion of diverse sample groups such as adolescents and pregnant women demonstrates an expanding perspective in the field.

Giriş

Anne-çocuk bağlanması, bireyin yaşam boyu süren duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimini etkileyen temel bir gelişimsel süreç olarak yıllardır araştırılmakta ve güncelliğini korumaktadır. Bağlanmanın erken dönemde şekillenmesi ve bireyin sonraki yıllarda ilişkilerini, uyum düzeyini ve psikolojik iyi oluşunu etkilemesi bu alana yönelik bilimsel ilgiyi arttırır (Ainsworth, 1989; Sroufe, 2005). Son yıllarda bağlanma kuramının yalnızca erken çocukluk döneminde değil, prenatal dönemden ergenlik ve yetişkinliğe kadar olan geniş bir gelişimsel çerçevede ele alındığı görülmektedir (Mikulincer & Shaver, 2016). Ancak bu genişleyen literatüre rağmen, Türkiye’de anne-çocuk bağlanmasına ilişkin lisansüstü çalışmaların sistematik olarak incelendiği ve araştırma eğilimlerinin bütüncül olarak ortaya koyulduğu çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Bu doğrultuda, mevcut çalışmanın amacı Türkiye’de 2010-2020 yılları arasında anne-çocuk bağlanması alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezleri inceleyerek alandaki çalışma eğilimlerini ortaya koymaktır. Çalışmanın, mevcut literatürü bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirerek araştırma boşluklarını belirlemesi, gelecek çalışmalara yön göstermesi ve anne-çocuk bağlanmasına ilişkin bilimsel birikimin sistematik biçimde ortaya konmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Bağlanmanın Tanımı ve Önemi

Bağlanma kelimesi, dilimizde “bağlanma işi veya durumu” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Teorik açıdan bakıldığında ise, tanımlanması kolay bir kelime değildir. Oldukça geniş bir yelpazedeki durumları kapsamakla birlikte, en önemli açıklayıcıları “duygular” ve “duygusal deneyimlerdir”. Yalnızca duygularımızı kapsamakla kalmaz, aynı zamanda düşüncelerimiz ile de ilgilidir. En basit tanımı ile insanoglunun duygularına ve davranışlarına yön veren duygusal bağları açıklamak için “bağlanma” terimi kullanılır (Mercer, 2006). Gelişimsel olarak ele alındığında ise bağlanma, yaşamın ilk yıllarında bebek ile ona bakım veren kişi arasındaki olumlu ve yararlı ilişkiyi ifade eder (Soysal et al., 1999; Soysal et al., 2005).

Bağlanma kuramının temeli John Bowlby tarafından oluşturulmuştur. Daha önce benzeri görülmemiş yaklaşımı ile diğer araştırmacılara ilham olmuş, bir arada ve ayrı ayrı yapılan çalışmalar ile kuram geliştirilmiştir. Bebek ve çocukların bağlanma stilleri Mary Ainsworth, en yaygın kullanılan yetişkin bağlanma stilleri ise Bartholomew ve Horowitz tarafından belirlenmiştir. John Bowlby, tarafından geliştirilen bağlanma kuramı, başta temel bakım verenler olmak üzere bireyin hayatındaki önemli diğerleriyle kurulan duygusal bağın yaşam süresince etkisini açıklayan temel kuramlardan biridir (Sümer et al., 2015). Bağlanma

kuramının temel varsayımı, insan yavrusunun doğduğunda ona bakıldığı ve korunduğu sürece yaşayabileceğidir. Bebekler, bu koruyucu ve bakım veren ilişkiyi sürdürme davranışları geliştirirler. Bakım veren de ilişki ilerledikçe bebeğin bu davranışlarını tamamlayıcı bir sistem düzenler. Bu ikili yakınlık sağlandığında ve korunduğunda güvenlik ve sevgi duyguları meydana gelirken, yakınlık kesildiğinde üzüntü ve kaygı meydana gelir (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby duygulardan yola çıkarak bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu açıklamıştır. Bowlby bağlanma deneyimindeki bu süreçleri üç temel işlev ile özetler; dış dünyayı keşfederken güvenli bir limana sahip olma, fiziksel ihtiyaçların karşılanması ve hayata dair güvenlik duygusu geliştirebilme fırsatının sağlanması. Bu üç temel işlevi ise “içsel çalışan modeller” ilkesine dayandırır (Tüzün ve Sayar, 2006). İçsel çalışan modeller, bakım veren ile yinelenen etkileşimler sonucunda bebeğin ne bekleyeceğini öğrenmesini ve bu duruma karşı düşünce ve davranış geliştirmesini kapsar (Hazan ve Shaver, 1994). Anılar sonucu düzenlenen bilişsel şemalar ve zihinsel imgeler kişinin bağlanma örüntüsünü düzenler. Böylelikle bireyde yerleşecek bağlanma stillerinin temelleri atılır (Maraş, 2015). Bartholomew ve Horowitz’in (1991) Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM), yetişkin bağlanma stillerini açıklamada literatürde en yaygın benimsenen sınıflama türüdür (Akbağ ve İmamoğlu, 2010). DBM, Bowlby’nin içsel çalışır modellerine ve oluşan temsillerin hayat boyu bireyi etkilemesi düşüncesine dayanır. Çocuğun bakım verenleriyle deneyimlerini içselleştirmesi sonucu, gelecek yaşantısında aile dışı ilişkileri için zihninde prototipler oluşur. Bireyin kendine ve başkalarına dair oluşan zihinsel modelleri, kendi içlerinde de negatif ve pozitif olmak üzere ikiye ayrılarak dört farklı bağlanma stilini oluşturur: güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Araştırmalar, güvenli bağlanmanın çocuklukta yüksek sosyal yeterlilik, uyumlu davranış ve problem çözme becerileriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Groh et al., 2017). Yetişkinlikte ise güvenli bağlanma, romantik ve yakın ilişkilerde ilişki doyumu, empati ve duygusal yakınlık ile bağlantılı bulunmuştur (Li et al., 2017). Güvensiz bağlanma stilleri ise hem çocuklukta hem yetişkinlikte çeşitli psikososyal riskler ile ilişkilidir. Bunlarla birlikte, güvensiz bağlanma stillerine sahip çocukların davranış problemleri, anksiyete ve düşük empati düzeyleri sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilir (Fearon et al., 2010; Madigan et al., 2013). Ayrıca, korkulu bağlanma stiline sahip bireylerde, çocuklukta yaşanan kaygı ve özgüvende zorlukların, yetişkinlikte bağlanma sorunları ve duygusal düzenleme güçlükleri ile ilişkili olduğunun altı çizilmektedir (Busby et al., 1995; Mikulincer & Shaver, 2016).

Konu ile ilgili kapsamlı bir şekilde sonuçları ortaya koyan bu araştırmalar, bağlanma stillerinin yaşam boyu psikososyal, duygusal sosyal ilişkilerin nitelikleri üzerinde belirleyici rol

oynadığını gösterir. Dolayısıyla bağlanma stillerinin erken dönemde anlaşılması bireyin gelişimsel sağlığına önemli katkılar sağlar.

Bağlanmanın İşlevi

Bağlanmanın işlevi, bağlanma stillerinin oluşumu ve bireyin içsel çalışan modellerinde oluşan zihinsel temsilleri aracılığıyla yaşam boyu etki edecek duygu ve düşüncelere yön verir (Tasca et al., 2011; Selçuk et al., 2012). Bağlanma ve güvenli temel fonksiyonları çocuğu geliştirmek, kişilik ve duygu durum becerilerini düzenlemek için çalışır. Çocuğu tehlikelerden korur ve dünyayı güvenli bir yer olarak görmesini sağlar. Duygusal, davranışsal, bilişsel, taktik, ruhsal ve fiziksel açılardan güvenli çevrenin unsurlarını oluşturur (Fitton, 2012). Teorik bakış açısı ile bilişsel temele dayanan, bireyin kendi ve diğerleriyle ilgili sosyal etkileşim biçimini düzenler. Dışa vurumculuk, kendine güvenme, sözsüz iletişim de dahil olmak üzere çok çeşitli iletişim becerilerine dair davranışları, bir sosyal perspektifi anlamak için bir çerçeve sağlar. Ayrıca, bağlanma stillerinin neden yaşam boyu etkisinin olduğuna dair kavrayış oluşturur (Guerrero ve Jones, 2005).

Bu araştırma, bağlanma alanındaki gelişmelerin belirlenmesi, araştırma eğilimlerinin ortaya konması, durum tespitinin yapılması ve ileriki araştırmalara yol göstermesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda Türkiye’de anne çocuk bağlanması ile ilgili 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü çalışmalarla ilgili yanıt aranan alt problemler; türlerine, yıllarına, üniversitelerine, şehirlerine, enstitülerine, anabilim dallarına, veri toplama yöntemlerine, örneklem büyüklüğü ve örneklem türlerine göre dağılımlarının nasıl olduğu ve genel hatları ile ne gibi sonuçlar elde edildiğidir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Türkiye’de anne çocuk bağlanması ile ilgili 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, doküman, gözlem ve görüşme analizi gibi yöntemler ile geniş çapta elde edilen veriler incelenerek kodlanır ve bulgulara ulaşılır (Büyüköztürk et al. 2020). Doküman inceleme yönteminde, veri setini oluşturan dokümanlar üzerinden analiz ve bulguların elde edilmesi süreçleri tamamlanır. Doküman incelemesinde materyaller basılı ve elektronik olabilir, materyallerin sistematik şekilde işlenmeleri ile verilerin yorumlanıp anlamlandırılmasını gerektirir (Özkan, 2021). Anketler ve etnografi ile sosyal bilimlerde en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir (Ahmed, 2010).

Araştırma Kapsamında İncelenen Çalışmalar

Araştırma, bağlanma konusunda ilişkin olarak Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nde 2010-2020 yılları arasında onaylanarak arşivlenmiş olan lisansüstü tezler üzerinden yürütülmüştür. İlgili tezlerin taraması ise 15 Mart – 15 Nisan 2022 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Araştırmaya “Bağlanma”, “Maternal bağlanma”, “Anne bebek bağlanması”, “Anne çocuk bağlanması” anahtar kelimeleri ile ilgili olan ve erişime açık bulunan tezler dahil edilmiştir. Yapılan ilk taramada 2000'in üzerinde çalışmaya erişilmiştir. Hedeflenen konunun bütünlüğünü bozacak şekilde; kelime benzerliği ile alan dışı kalan çalışmalar, yetişkinlere dair anlam kazandırmayı amaçlayan çalışmalar ve açık erişimi olmayan çalışmalar elenmiştir. Birden fazla anahtar kelime sonucunda ortak olarak çıkan çalışmalar, tek sayıya düşürülerek daha geniş olan başlığın altında toplanmıştır. Genel eleme ve düzenleme sonrasında, çalışma amacının ölçütlerini karşılayan 296 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla araştırmacı tarafından düzenlenen veri toplama formu hazırlanmış, form içeriği literatürde yazılmış olan benzer çalışmaların incelenmesi ile belirlenmiş ve araştırmanın alt soruları oluşturulmuştur. Araştırmanın amacına yönelik olarak lisansüstü çalışmalar; türlerine, yıllarına, üniversitelerine, şehirlerine, enstitülerine, anabilim dallarına, veri toplama yöntemlerine, örneklem büyüklüğü ve örneklem türlerine göre kategorilerine ayrılarak incelenmiştir. Ayrıca, elde edilen çalışma sonuçları özetlenmiştir.

Araştırmada, verilerin detaylı analiz edilmesi amacıyla içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde; uygun kategoriler, sınıflamalar veya işaretlemeler geliştirilerek araştırmacılar hedefledikleri konu ile ilgili karşılaştırma yapma fırsatı sağlarlar (Büyüköztürk et al., 2020). Elde edilen fırsat ile mevcut çalışmada veri toplama formu üzerinde belirlenen alt başlıklar, Maxqda 2020 nitel yazılım programı kullanımıyla kodlara dönüştürülmüş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi üzerinden elde edilen ve bilgisayara aktarılan lisansüstü çalışmalar, Maxqda 2020 analiz programına aktarılarak dahil oldukları anahtar kelime başlıkları altında tez numaraları ile belgelere dönüştürülmüştür. Program içerisinde her bir belge, araştırma soruları üzerinden belirlenen kodlara atanarak verilen analizi tamamlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye’de anne çocuk bağlanması ile ilgili 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İncelenen tezler hazırlandıkları türlerine, yıllarına, üniversitelerine, şehirlerine, enstitülerine, anabilim dallarına, veri toplama yöntemlerine, örneklem büyüklüğü ve örneklem türlerine göre dağılımları ve elde edilen genel sonuçları göz önünde bulundurularak açıklanmıştır.

Araştırmaya dahil edilen 296 lisansüstü tezin %91,55’inin yüksek lisans, %8,44’ünün doktora alanında yapıldığı belirlenmiştir. Yüksek lisans alanında yapılan lisansüstü çalışmaların sayısal açıdan fazla olduğu görülmektedir. Tezlerin yıllara göre dağılımında 2010 yılından 2015 yılına kadar olan stabil durum ve az sayıda çalışma göze çarpmaktadır. Özellikle 2012 yılında hiç çalışma yapılmamış olması dikkat çekmektedir. 2015 yılından itibaren gözlenen belirli artış, 2019 yılında en yüksek sayıya ulaşmıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre düşüş görülmekle birlikte, toplam tez sayısının %12,83’ünü kapsamaktadır. Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin %6,08 oranla (n=18) en fazla sayıda Üsküdar Üniversitesi (İstanbul)’nde yazıldığı görülmüştür. Üsküdar Üniversitesi’ni takip eden dört üniversite sırasıyla; %5 oranıyla (n=15) Gazi Üniversitesi (Ankara) ve İstanbul Üniversitesi (İstanbul), %4,72 oranla (n=14) Beykent Üniversitesi (İstanbul), %3,71 oranla (n=11) Atatürk Üniversitesi (Erzurum) olmuştur. Anne çocuk bağlanması ile ilgili yapılmış olan tezlerin şehirlere göre dağılımları göz önüne alındığında en yüksek tez yazılma oranının %46,95 ile (n=139) İstanbul ilinde olduğu görülmektedir. İstanbul’u, %15,20 oranı ile (n=45) Ankara ili takip etmektedir. Geri kalan şehirlerde en yüksek oran %3,37 olmakla birlikte birbirine yakın sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Enstitülere göre yapılan dağılımda %44,59 oranla (n=132) Sosyal Bilimler Enstitülerinin en fazla lisansüstü tez hazırlanan enstitü olduğu görülmüş, bunu sırasıyla %37,5 (n=111) ile Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve %12,16 oranla (n=36) Eğitim Bilimleri Enstitüsü takip etmektedir. Tezlerin %39,18 oranında (n=116) en fazla psikoloji anabilim dalında hazırlandığı görülmüştür. Psikoloji anabilim dalını takip eden alanlar; %25,33 oranla (n=75) hemşirelik anabilim dalı, %10,47 oranla (n=31) eğitim bilimleri anabilim dalı ve %8,10 oranlar (n=24) ebellek anabilim dalı olmuştur. %97,63 oranla (n=289) tamamına yakınında anket/ölçek/form seçeneklerinden bir veya birkaçının kullanıldığı görülmüştür. Diğer veri toplama yöntemleri olarak %8,78 oranla (n=26) yüz yüze görüşme ve/veya gözlem, %2,02 oranında (n=6) ev ziyaretleri, %0,67 oranında (n=2) ses ve/veya görüntü kaydı yöntemlerinin kullanıldığı belirtilmiştir. %40,54 oranında (n=120) ergenlerle, %33,10 oranında (n=98) annelerle, %22,63 oranında (n=67) bebek/çocuklarla, %18,24 oranında (n=54) gebelerle çalışıldığı görülmüştür.

Ayrıca çalışma grupları incelendiğinde; örneklem büyüklüklerinin en düşük 24, en yüksek 1377 olmak üzere, geniş aralıkta değişiklik gösterdiği kodlamalar sonucunda elde edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin genel özellikleri (N = 296)

Değişken	Alt Kategori	N	%
Tez Türü	Yüksek Lisans	–	91.55
	Doktora	–	8.44
Yıllara Göre Dağılım	2012	0	0
	2010–2015	–	Düşük/Stabil
	2015 sonrası	–	Artış eğilimi
	2019	–	En yüksek
	2020	–	12.83
Üniversite	Üsküdar Üniversitesi	18	6.08
	Gazi Üniversitesi	15	5.00
	İstanbul Üniversitesi	15	5.00
	Beykent Üniversitesi	14	4.72
	Atatürk Üniversitesi	11	3.71
Şehir	İstanbul	139	46.95
	Ankara	45	15.20
	Diğer	–	≤ 3.37
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü	132	44.59
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	111	37.50
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	36	12.16
Anabilim Dalı	Psikoloji	116	39.18
	Hemşirelik	75	25.33
	Eğitim Bilimleri	31	10.47
	Ebelik	24	8.10
Veri Toplama Yöntemi	Anket/Ölçek/Form	289	97.63
	Yüz yüze görüşme/Gözlem	26	8.78
	Ev ziyareti	6	2.02
	Ses/Görüntü Kaydı	2	0.67
Çalışma Grubu	Ergenler	120	40.54
	Anneler	86	33.10
	Bebek/Çocuklar	67	22.63
	Gebeler	54	18.24
Örneklem Büyüklüğü	Minimum	24	–
	Maksimum	1377	–

Araştırmaların Elde Ettikleri Sonuçlar

Çalışmaların sonuçları gözden geçirildiğinde, anneler ile yapılan çalışmalarda; bebek masajının, şefkatli dokunma yönteminin öğretilmesinin, terapötik dokunma yöntemlerinin, kanguru bakımının, sağlık geliştirme izlem programlarının anne bebek bağlanmasını arttırdığı ifade edilmiştir. Ayrıca; preterm bebeğe sahip olma, doğum korkusunun olması, doğum

sonrası depresyon varlığı, annenin bağlanma stili ile çocuğuyla kurduğu bağlanma arasındaki ilişki, annenin psikolojik sağlamlığı, gebeliğin planlı olması, annenin sosyal desteğe sahip olması, annelik yaşı, eşin anneye yardımı, bebeğin kilosu ve doğum haftası, bebeğin doğum sonrası sağlık durumu, annelerin emzirme öz yeterliliği, annenin öğrenim düzeyi, annenin yoğun bakımda yatan bebeğiyle ilk temas zamanı, annenin üst biliş özellikleri, travmatik stres düzeyi ve yaşam kalitesi anne çocuk bağlanmasını etkileyen sonuçlar olarak belirtilmiştir.

Gebeler ile yapılan çalışmalarda; doğum öncesi eğitim sınıflarına alınan annelerde, gebelik yogası yapanlarda, fetal hareket sayımı yapanlarda, sosyal desteği olanlarda, gebeliği planlı olanlarda, riskli gebelik durumlarında, duygusal zeka puanları yüksek olanlarda, doğum korkusu yaşamayanlarda, bebeğe yönelik hazırlık yapanlarda, düşük anksiyete düzeyinde, prenatal emzirme öz yeterliliği yüksek olanlarda, eş uyumu yüksek olanlarda, beden kütle indeksi düşük olanlarda, gebelikte uygulanan müzik dinleme müdahalesine katılanlarda daha yüksek prenatal ve maternal bağlanma düzeyleri elde edilmiştir.

Bebek ve çocuklarla yapılan çalışmalar incelendiğinde anne çocuk bağlanması ile anlamlı ilişkide olduğu bulunan sonuçlar; gelişimsel konuşma ve dil gecikmesi, farklı sosyoekonomik kültürel bağlamlar, okula devam etme süresi, anne duyarlılığı, anne eğitim düzeyi, ebeveyn medeni durumu, evlilik uyumu, ebeveyn tutumu, annenin bağlanma stilleri, anne ilgi ve şefkati, annenin cezalandırıcı davranışları, annenin psikolojik iyi oluşu, sosyal beceriler, davranış sorunları, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, okula gitme zorluğu, anksiyete, depresyon, saldırganlık, aleksitimi, fiziksel ve duygusal istismar mağduru olma, teknoloji kullanım süresi, yalnızlık ve memnuniyet duyguları, dikkat düzeyi gibi geniş bir yelpazedeki konular olarak belirtilmiştir.

Ergenler ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; suça sürüklenmiş ergenlerde yetersiz anne baba örüntüsü, akranların etkisi, akran güveni, kendini açma, istismar mağduru olma, aile içi iletişim biçimleri, ailede ruhsal hastalıkların bulunup bulunmaması, iletişim becerileri, zihni meşgul eden konular, sınav kaygısı, öz yeterlilik, ebeveynlik tarzları, ebeveyn medeni durumu, depresyon ve anksiyete düzeyi, kimlik statüleri, yeme tutumları, olumlu sosyal davranışlar, çatışma çözme yaklaşımları, benlik saygısı, ailenin sosyoekonomik düzeyi, stresle başa çıkma tarzları, internet bağımlılığı, problemlili sosyal medya kullanımı, öznel iyi oluş, riskli davranışların oluşması, empati ve duygu düzenlemesi, içe ve dışa yönelim problemleri, ahlaki uzaklaşma, kardeş kıskançlığı, saldırganlık, öfke durumu, psikolojik dışlanma, mental iyi oluş, karar verme stratejileri, sosyal duygusal öğrenme becerileri, kariyer uyum yetenekleri, sorumluluk davranışları ve duygusal özerklik konuları anne çocuk bağlanması ile ilişkili konular olarak ifade edilmiştir.

Tartışma

Bu çalışma, Türkiye’de anne çocuk bağlanması ile ilgili 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi ve araştırma eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; konunun Türkiye çapında ele alındığı, genel olarak yüksek lisans programlarında çalışıldığı, büyükşehirlerde bulunan üniversitelerde yoğun olarak sosyal bilimler ve sağlık bilimleri enstitülerinde, en yoğun psikoloji bölümlerinde araştırıldığı görülmektedir. Ayrıca yıldan yıla çalışma sayılarında farklılıklar görülmüş, büyük oranda anket, form ve ölçeklerle veri toplanmış, bebek/çocuk, ergen, anne ve gebe grupları ile çalışmaların yürütüldüğü sonuçlarına varılmıştır. Konu hakkında yapılacak derinlemesine araştırmaların önce bireylerin sonra toplumun iyi oluşuna katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Araştırma doğrultusunda yapılan analizler sonucunda ilk olarak tezlerin oldukça büyük bir kısmını yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu görülmüştür. Doktora tezleri, tüm tezlerin küçük bir oranını oluşturmaktadır. Bu duruma yol açan faktörün, doktora düzeyinde eğitim veren yükseköğretim kurumlarının sayıca az olmasıyla ilgili olduğu tahmin edilmiştir. Ülkemizde doktoralı mezun sayısının ABD, Çin, Rusya, Almanya gibi ülkelerin oldukça gerisinde olduğu bilinmektedir (Günay, 2018). Anne çocuk bağlanması ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin 2010-2020 yılları arasındaki dağılımlarına bakıldığında, 2015 yılından itibaren tez sayılarında hızlı bir artış görülmüştür. On yıllık periyotta, 2012 yılında konu ile ilgili hiç tez yazılmamış olması ve 2019 yılında ortalamanın oldukça üstünde bir sayıya ulaşılması dikkat çekmektedir. Alan yazında, bağlanma ile ilgili çalışmaların yıllara göre arttığı belirtilmektedir (Çelebi & Çayır, 2021). Üniversitelere göre dağılımına baktığımızda, öncelikle konunun Türkiye çapında birçok üniversitede ele alındığı görülmektedir. Bu durum, lisansüstü eğitim öğretim programına sahip üniversitelerde bağlanma konusunun önemine dikkat çekildiği yönünde değerlendirilmiştir.

Üniversiteler arası dağılıma bakıldığında vakıf üniversitelerinin, Türkiye’nin köklü üniversiteleri kadar konuya eğildikleri göze çarpmaktadır. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların şehirlere göre dağılımı incelendiğinde, İstanbul’da yapılan lisansüstü tezlerin, tüm tez sayısının neredeyse yarısını oluşturduğu göze çarpmaktadır. İstanbul’a en yakın çalışma sayısı Ankara’da görülmektedir. Geri kalan şehirlerde dağılım oranları birbirine benzer niteliktedir. Elde edilen bu sonuç şaşırtıcı olmamakla birlikte, ülkemizin köklü üniversitelerinin İstanbul ve Ankara’da bulunması ile ilgili olduğu düşünülmüştür. Enstitülere göre dağılımları incelendiğinde, en yüksek sayının sosyal bilimler enstitülerinde olduğu, ikinci sırada sağlık bilimleri enstitüsünün yer aldığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla eğitim bilimleri enstitüsü, lisansüstü eğitim enstitüsü, adli tıp enstitüsü ve savunma bilimleri enstitüsü yer almaktadır. Farklı enstitü bünyelerinde, ortak amaçlar ile yapılan çalışmalar çocuk gelişimi alanı için

oldukça önemlidir. Özellikle erken çocukluk döneminin multidisipliner bir alan olduğu kabul edilerek yaklaşıldığında, çocuk için yararının en yüksek düzeyde olacağı ifade edilmektedir (Tercan & Bıçakçı, 2016). Bu sebeple mevcut çalışma sonuçlarına bakıldığında, farklı enstitülerde anne çocuk bağlanması kavramının ele alınması, çocuk ile çalışan tüm uzmanlık alanları için değerlidir.

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların anabilim dallarına göre dağılımları incelendiğinde, enstitülerde olduğu gibi konu ile ilgili farklı anabilim dallarında yapılan tezler göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, en yüksek tez sayısının psikoloji anabilim dalında yapıldığı görülmektedir. Alan yazında, psikoloji alanında yapılan bağlanma çalışmalarının, klinik uygulamalar için köprü görevi gördüğü belirtilmektedir (Peluso et al., 2004). Ayrıca, çalıştıkları pozisyonlar düşünüldüğünde psikologların diğer disiplinler ile ortak çalışma fırsatı daha fazladır. Örneğin, okul psikologlarının bağlanma konusunda özel bir konumlarının olduğu, öğretmenler ve çocuklar arasında bağlanma anlayışı açısından destek işlevi görebilecekleri ifade edilmektedir (Kennedy & Kennedy, 2004). Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin veri toplama yöntemleri ele alındığında, %97,63 gibi oldukça büyük bir oranda anket, form veya ölçekler aracılığıyla verilerin elde edildiği görülmektedir. Bilimsel araştırmalarda geçerli ve güvenilir ölçme araçlarını kullanın önemi yadsınamaz. Ölçme işleminin tamamen hatasız olduğu düşünülemez. Bu hatayı azaltmanın ve değerli veri elde etmenin en etkin yolu geçerli güvenilir ölçekler kullanmaktır (Ercan & Kan, 2006). Fakat, mevcut çalışma sonucunda karşımıza çıkan ses/görüntü kaydı, ev ziyaretleri, yüz yüze görüşme ve/veya gözlem yöntemlerinin sayılarının azlığı dikkat çekicidir. Anket, form ve ölçekler kullanımının öneminin yanı sıra, anne çocuk bağlanması gibi önemli bir konunun derinlemesine ve kapsamlı olarak ele alınmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Tezlerin çalışma grupları incelendiğinde; gebe, anne, ergen ve bebek/çocuk olarak dört farklı çalışma grubu karşımıza çıkmaktadır. Dağılım oranlarından bağımsız düşünüldüğünde; dört ayrı grubun farklı çalışmalarla ele alınması, anne çocuk bağlanmasındaki çok faktörlüğün çalışmalar tarafından benimsenmiş olduğu ve konuya her yönüyle kavrayış kazandırılmasının amaçlandığı düşünülmüştür. Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin örneklem büyüklükleri incelendiğinde; sayılar 24 ve 1377 arasında oldukça geniş bir yelpaze değişmektedir. Tezlerin detaylı incelenmesiyle birlikte örneklem büyüklüklerini araştırma gruplarının, veri toplama yöntemlerinin ve araştırma amaçlarının belirlediği görülmektedir.

Genel Sonuçların ve Çalışma Gruplarına Göre Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi

Anne çocuk bağlanması ile ilgili 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin genel bir özet olarak sonuçları ele alındığında, ilk olarak anneler ile yapılan tezlerde kanguru bakımının öğretilmesi, ten tene temasın sağlanması, bebek masajı, şefkatli dokunma, terapötik dokunma gibi yöntemlerin anne çocuk bağlanmasını arttırdığı ifade edilmiştir. Karimi ve arkadaşları (2016) da yapmış oldukları çalışmada destekler sonuçlar bularak, doğum sonrası üç ay boyunca ten tene temas sağlayan anne bebek araştırma grubunda, kontrol grubuna göre daha yüksek anne bebek bağlanma düzeyi ve daha düşük anksiyete düzeyi bulduklarını ifade etmişlerdir. Alan yazında özellikle preterm bebeklerle annelerinin bağlanma durumlarını inceleyen çalışmalarda, kanguru bakımının etkisinin ve dokunmanın bağlanmadaki öneminin altı çizilmiştir (Franklin, 2006; Tilokskulchai et al., 2002). Araştırmaya dahil edilen tezlerde de preterm bebeğe sahip olmanın bağlanma üzerindeki etkisine dair sonuçlar elde edilmiştir. Diğer etki eden faktörler; doğum korkusunun olması, doğum sonrası depresyon varlığı, annenin bağlanma stili ile çocuğuyla kurduğu bağlanma arasındaki ilişki, annenin psikolojik sağlamlığı, gebeliğin planlı olması, annenin sosyal desteğe sahip olması, annelik yaşı, eşin anneye yardımı, bebeğin kilosu ve doğum haftası, bebeğin doğum sonrası sağlık durumu, annelerin emzirme öz yeterliliği, annenin öğrenim düzeyi, annenin yoğun bakımda yatan bebeğiyle ilk temas zamanı, annenin üst biliş özellikleri, travmatik stres düzeyi ve yaşam kalitesi olarak belirlenmiştir. Psikososyal risk faktörleri olarak özetleyebileceğimiz bu değişkenlerin anne çocuk bağlanması üzerindeki etkisini De Falco ve arkadaşları (2014) desteklemektedir. Tek bir risk faktörünün tek başına bağlanma konusunda belirleyici olmayabileceğinin fakat diğer risk faktörlerinin de varlığını veya şiddetini göz önüne alarak risk durumlarını değerlendirme gerekliliğinin ve özellikle düşük sosyo ekonomik düzeydeki annelere erken müdahale etmenin önemini altını çizmektedir. Ülkemizde ise, Daglar ve Nur (2018), gebelik sürecinde ve doğum sonrası dönemde annede depresyon varlığının ve yüksek anksiyete düzeyinin doğum sonrası anne bebek bağlanmasını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Gebeler

Gebeler ile yapılan lisansüstü tez sonuçları incelendiğinde ise; doğum öncesi eğitim sınıflarına alınan annelerde, gebelik yogası yapanlarda, fetal hareket sayımı yapanlarda, sosyal desteği olanlarda, gebeliği planlı olanlarda, riskli gebelik durumlarında, duygusal zeka puanları yüksek olanlarda, doğum korkusu yaşamayanlarda, bebeğe yönelik hazırlık yapanlarda, düşük anksiyete düzeyinde, prenatal emzirme öz yeterliliği yüksek olanlarda, eş uyumu yüksek

olanlarda, beden kütle indeksi düşük olanlarda, gebelikte uygulanan müzik dinleme müdahalesine katılanlarda daha yüksek prenatal ve maternal bağlanma düzeyleri elde edilmiştir. Alan yazında benzer sonuçlar elde eden çalışmalar bulunmaktadır. Bielawska-Batorowicz ve Siddiqui (2008), gebelikte komplikasyonlar yaşayan İsveçli kadınlarda prenatal bağlanma düzeyini daha yüksek bulmuşlardır. Bouchard (2011), eş ile kaliteli bir ilişkiye sahip olmanın, prenatal bağlanma üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Camarneiro ve Justo (2017) çalışmalarında, gebeliğin planlı olmasının bağlanma kalitesini ve kaygı düzeyini etkileyerek prenatal bağlanma davranışlarını belirlediğinin altını çizmişlerdir.

Bebek ve Çocuklar

Bebek ve çocuklarla yapılan çalışmalarda; gelişimsel konuşma ve dil gecikmesi, farklı sosyoekonomik kültürel bağlamlar, okula devam etme süresi, anne duyarlılığı, anne eğitim düzeyi, ebeveyn medeni durumu, evlilik uyumu, ebeveyn tutumu, annenin bağlanma stilleri, anne ilgi ve şefkati, annenin cezalandırıcı davranışları, annenin psikolojik iyi oluşu, sosyal beceriler, davranış sorunları, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, okula gitme zorluğu, anksiyete, depresyon, saldırganlık, aleksitimi, fiziksel ve duygusal istismar mağduru olma, teknoloji kullanım süresi, yalnızlık ve memnuniyet duyguları, dikkat düzeyi gibi konular anne çocuk bağlanması ile ilişkili bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde, Mills-Koonce ve arkadaşları (2007), anne duyarlılığının, çocuğun güvenli bağlanma gelişimini yordadığını belirtmiştir. Tonkuş ve Muslu (2021), anne adayının majör depresif bozukluğuna sahip olmasının, anne bebek bağlanmasını olumsuz etkilediğini aktarmışlardır. Wan ve Green (2009), özellikle annenin psikolojik problemlerinin kronik olduğu durumlarda olumsuz etkinin arttığını ifade etmişlerdir.

Ergenler

Ergenler ile yapılan lisansüstü tez sonuçları incelendiğinde; suça sürüklenmiş ergenlerde yetersiz anne baba örüntüsü, akranların etkisi, akran güveni, kendini açma, istismar mağduru olma, aile içi iletişim biçimleri, ailede ruhsal hastalıkların bulunup bulunmaması, iletişim becerileri, zihni meşgul eden konular, sınav kaygısı, öz yeterlilik, ebeveynlik tarzları, ebeveyn medeni durumu, depresyon ve anksiyete düzeyi, kimlik statüleri, yeme tutumları, olumlu sosyal davranışlar, çatışma çözme yaklaşımları, benlik saygısı, ailenin sosyoekonomik düzeyi, stresle başa çıkma tarzları, internet bağımlılığı, problemlili sosyal medya kullanımı, öznel iyi oluş, riskli davranışların oluşması, empati ve duygu düzenlemesi, içe ve dışa yönelim problemleri, ahlaki uzaklaşma, kardeş kıskançlığı, saldırganlık, öfke durumu, psikolojik dışlanma, mental iyi oluş, karar verme stratejileri, sosyal duygusal öğrenme becerileri, kariyer

uyum yetenekleri, sorumluluk davranışları ve duygusal özerklik konuları anne çocuk bağlanması ile ilişkili konular olarak ifade edilmiştir. Alan yazında benzer sonuçlar elde eden çalışmalara baktığımızda; Doyle ve Markiewicz'in (2005) yapmış oldukları çalışmada güvensiz bağlanmanın, özellikle de ebeveyn sevgisine kendini layık bulamama kaygısının erken ve orta ergenlik döneminde içe yönelim problemlerinde artışa, öz yeterlilik ve okul başarısında ise düşüşe neden olduğu belirtilmiştir. Keizer ve arkadaşları (2019) da anne çocuk bağlanma ilişkisine dair algılanan kalite düzeyi arttıkça ergenlerde öz yeterliliğin arttığını ifade etmişlerdir. Buist ve arkadaşları (2004), ebeveynleri ile kaliteli bağlanma ilişkisi olan ergenlerin problemleri davranış düzeylerinin daha az olduğunu ortaya koymuşlardır. Pascuzzo ve arkadaşları (2014) yapmış oldukları boylamsal çalışmada, ergenlikte ölçülen güvensiz bağlanma ile bu kişilerin erken yetişkinlikteki duygu odaklı regülasyon stratejileri ilişkili bulmuşlardır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, bazı sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Öncelikle çalışma, 2010-2020 yılları arasında anne çocuk bağlanması konusunu ele alan ve erişebilen tezlerle sınırlandırılmıştır. Bu durum, farklı veri tabanlarında yer alan veya erişime açık olmayan çalışmaların kapsam dışında kalmasına neden olmuş olabilir. Doküman analizi yönteminde veri kaynağının erişilebilir belgelerle sınırlı olması, araştırma kapsamını daraltabilen önemli bir sınırlılık olarak belirtilmektedir (Bowen, 2009). Bununla birlikte, incelenen tezlerin büyük bölümünde nicel yöntemlerin tercih edilmiş olması, konu ile ilgili derinlemesine çıkarımların sınırlı kalmasına yol açmış olabilir.

Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Öncelikle, doktora düzeyinde tez sayısının sınırlı olması nedeniyle bu alanda yapılacak çalışmaların artırılması, konuya ilişkin daha derinlemesine bir anlayış geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Araştırmalarda veri toplama yöntemlerine daha ayrıntılı görüşme tekniklerinin eklenmesi, çalışma grupları hakkında daha kapsamlı ve derinlemesine bilgi elde edilmesine olanak tanıyabilir. Bununla birlikte, kesitsel çalışmaların yanı sıra boylamsal araştırmalara da yer verilmesi, konunun uzun vadeli gelişiminin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Farklı anabilim dallarının bağımsız çalışmalar yürütmelerinin yanı sıra ortak araştırmalar gerçekleştirmeleri, multidisipliner bir yaklaşımın gelişmesine katkıda bulunabilir. Ayrıca gebeler ile yürütülen çalışmaların artırılması ve bebeklik ile erken çocukluk dönemine odaklanan araştırmaların çoğaltılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Çalışmaya dahil

edilen tezlerin sonuçları incelendiğinde ise, gebeliğin planlanma aşamasından itibaren anne-çocuk bağlanmasına yönelik toplumsal farkındalığın artırılması ve bu sürecin izlenmesine yönelik uzmanlık alanlarının çalışmalar yürütmesi önem taşımaktadır. Gebelik süresince annenin ve ailenin bağlanma perspektifiyle ele alınması ve gerekli durumlarda profesyonel destek sağlanması önerilmektedir. Bu kapsamda anne ve aile eğitimlerinin planlanması, etkinliği kanıtlanmış kanguru bakımı ve bebek masajı gibi uygulamalar hakkında yönlendirme ve eğitimlerin verilmesi önemlidir. Anne-çocuk bağlanması açısından risk faktörleri taşıyan ailelere erken müdahale imkânı sunulması, bebekli yaşama hazırlık süreçlerinde ailelerin desteklenmesi ve sosyal destekten yoksun ailelerin belirlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra ergenlik döneminde bağlanma sisteminin etkisinin göz ardı edilmemesi, bu dönemde ortaya çıkan sorunların bağlanma yaklaşımı çerçevesinde ele alınarak müdahale edilmesi önem arz etmektedir. Ergenlik döneminin gelişimsel özellikleri hakkında ailelerin bilgilendirilmesi ve bağlanma ilişkilerini güçlendirmeye yönelik uygulamaların teşvik edilmesi, bu süreçte olumlu katkılar sağlayabilecek öneriler arasında yer almaktadır.

Etik Bildirim: Çalışma, 1964 Helsinki Bildirgesi ve sonraki güncellemelerinde belirtilen etik standartlara uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışma, her iki yazarın ortak katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. Tüm aşamalarda yazarlar iş birliği içinde çalışmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasıyla ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması potansiyeli beyan etmemiştir.

Finansman Bilgisi: Bu çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Veri Erişilebilirliği Beyanı: Bu çalışmada yeni veri toplanmamış veya üretilmemiştir. Çalışmada kullanılan tüm veriler daha önce yayımlanmış araştırmalardan elde edilmiştir ve kaynakçada uygun şekilde belirtilmiştir.

Katılım Onamı: Bu çalışma yalnızca mevcut literatürün derlenmesine dayandığından insan katılımcılar dâhil edilmemiştir.

Not: Bu çalışma, "Türkiye'de Anne Çocuk Bağlanması ile İlgili 2010-2020 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" başlıklı Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü çocuk gelişimi doktora programı kapsamında seminer çalışması olarak üretilmiştir.

Kaynakça

- Ahmed, J. U. (2010). Documentary research method: New dimensions. *Indus Journal of Management & Social Sciences*, 4(1), 1–14.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachment beyonds infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709–716. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.4.709>
- Akbağ, M., & İmamoğlu, S. E. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 651–682.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Bielawska-Batorowicz, E., & Siddiqui, A. (2008). A study of prenatal attachment with swedish and polish expectant mothers. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 26(4), 373–384. <https://doi.org/10.1080/02646830802426144>
- Bouchard, G. (2011). The role of psychosocial variables in prenatal attachment: an examination of moderational effects. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 29(3), 197–207. <https://doi.org/10.1080/02646838.2011.592975>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <http://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Buist, K. L., Dekovic, M., Meeus, W., & Van Aken M. (2004). The reciprocal relationship between early adolescent attachment and internalizing and externalizing problem behavior. *Journal of Adolescence*, 27, 251–266. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.11.012>
- Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R. & Larson, J. H. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 289–308. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1995.tb00163.x>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). Nitel araştırmalar. İçinde Ş. Büyüköztürk (Ed.), Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (s. 251–290). Pegem Akademi.

- Camarneiro, A. P. F., & Justo, J. M. R. M. (2017). Prenatal attachment and sociodemographic and clinical factors in portuguese couples. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 35(3), 212–222. <https://doi.org/10.1080/02646838.2017.1297889>
- Çelebi, E. Z., & Çayır, G. (2021). Ebeveyn-bebek bağlanmasını etkileyen faktörler: lisansüstü tezler incelenerek yapılan bir sistematik derleme. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 7(1), 23–47.
- Daglar, G., & Nur, N. (2018). Level of mother-baby bonding and influencing factors during pregnancy and postpartum period. *Psychiatria Danubina*, 30(4), 433–440. <https://doi.org/10.24869/psyd.2018.433>
- De Falco, S. D., Emer, A., Martini, L., Rigo, P., Pruner, S., & Venuti, P. (2014). Predictors of mother-child interaction quality and child attachment security in at-risk families. *Frontiers in Psychology*, 5, 898. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00898>
- Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (2005). Parenting, marital conflict and adjustment from early-to-mid-adolescence: mediated by adolescent attachment style? *Journal of Youth and Adolescence*, 34(2), 97–110. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-3209-7>
- Ercan, İ., & Kan, İ. (2006). Ölçme ve ölçmede hata. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknolojileri Dergisi*, 7(1), 51–56.
- Fearon, R. M. P., Bakermans-Kranenburg, M. J., Van IJzendoorn, M. H., Lapsley, A. M., & Roisman, G. I. (2010). The significance of insecure attachment and disorganization in the development of children's externalizing behavior: A meta-analytic study. *Child Development*, 81(2), 435–456. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01405.x>
- Fitton, V. A. (2012). Attachment theory: history, research and practice. *Psychoanalytic Social Work*, 19(1–2), 121–143.
- Franklin, C. (2006). The neonatal nurse's role in parental attachment in the nicu. *Crit Care Nurse Q*, 29(1), 81–85. <https://doi.org/10.1097/00002727-200601000-00009>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Deeper into attachment theory. *Psychological Inquiry*, 5(1), 68–79. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_15
- Groh, A. M., Roisman, G. I., Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Fearon, R. P. (2017). The significance of attachment security for children's social competence with peers: A meta-analytic study. *Attachment & Human Development*, 19(2), 105–126. <https://doi.org/10.1080/14616734.2016.1246463>

- Guerrero, L. K., & Jones, S. M. (2005). Differences in conversational skills as a function of attachment style: a follow-up study. *Communication Quarterly*, 53(3), 305–321. <https://doi.org/10.4135/9781483329529.n22>
- Günay, D. (2018). Türkiye’de lisansüstü eğitim ve lisansüstü eğitime felsefi bir bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71–88.
- Karimi, F. Z., Khadivzadeh, T., Saeidi, M., & Bagheri, S. (2016). The effect of kangaroo mother care immediately after delivery on mother-infant attachment 3 months after delivery. *International Journal of Pediatrics*, 4(9), 3561–3570.
- Keizer, R., Helmerhorst, K. O. W., & Van Gelderen, L. (2019). Perceived quality of the mother-adolescent and father-adolescent attachment relationship and adolescents’ self-esteem. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(6), 1203–1217. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01007-0>
- Kennedy, J. H., & Kennedy, C. E. (2004). Attachment theory: implications for school psychology. *Psychology in the Schools*, 41(2), 247–259. <https://doi.org/10.1002/pits.10153>
- Li, X., Chan, C. W. H., & Yip, P. S. F. (2017). Adult attachment and relationship satisfaction: The mediating role of empathy and emotional closeness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 34(3), 347–363. <https://doi.org/10.1177/0265407516641030>
- Madigan, S., Atkinson, L., Laurin, K., & Benoit, D. (2013). Attachment and internalizing behavior in early childhood: A meta-analysis. *Developmental Psychology*, 49(4), 672–689. <https://doi.org/10.1037/a0028793>
- Maraş, A. (2015). Bağlanma kuramı temelinde gerçekleştirilen bir vaka çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 1–13.
- Mercer, J. (2006). Understanding attachment: parenting, child care, and emotional development. Praeger.
- Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2016). Attachment in adulthood: Structure, Dynamics, and change (2nd ed.). Guilford Press.
- Mills-Koonce, W. R., Garipey, J. L., Propper, C., Sutton, K., Calkins, S., Moore, G., & Cox, M. (2007). Infant and parent factors associated with early maternal sensitivity: a caregiver-attachment systems approach. *Infant Behavior & Development*, 30, 114–126. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2006.11.010>

- Özkan, U. B. (2021). Doküman inceleme yönteminde anahtar kavramlar. İçinde U. B. Özkan (Ed.), Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi (s. 1-11). Pegem Akademi.
- Pascuzzo, K., Cyr, C., & Moss, E. (2014). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attachment & Human Development*, 15(1), 83–103. <https://doi.org/10.1080/14616734.2013.745713>
- Peluso, P. R., Peluso, J. P., White, J. A. F., & Kern, R. M. (2004). A comparison of attachment theory and individual psychology: a review of the literature. *Journal of Counseling & Development*, 82, 139–145.
- Selçuk, E., Zayas, V., Günaydın, G., Hazan, C., & Kross, E. (2012). Mental representations of attachment figures facilitate recovery following upsetting autobiographical memory recall. *Journal of Personality and Social Psychology*. <https://doi.org/10.1037/a0028125>
- Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment & Human Development*, 7(4), 349–367. <https://doi.org/10.1080/14616730500365928>
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 88–99.
- Soysal, A. Ş., Ergenekon, E., & Aksoy, E. (1999). Yenidoğan döneminde hastanede uzun süreli tedavi görmenin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkileri: Bir olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2(4), 266–270.
- Sümer, N., Oruçlular, Y., & Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık: kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 16(4), 192–209.
- Tasca, G. A., Ritchie, K., & Balfour, L. (2011). Implications of attachment theory and research for the assessment and treatment of eating disorders. *Psychotherapy*, 48(3), 249–259. <https://doi.org/10.1037/a0022423>
- Tercan, H., & Bıçakçı, M. Y. (2016). Sağlık bilimlerinde transdisipliner yaklaşım içerisinde çocuk gelişimcinin rolü. *H. Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 157–168.
- Tilokskulchai, F., Phatthanasiriwthin, S., Vichitsukon, K., & Serisathien, Y. (2002). Attachment behaviors in mothers of premature infants: A descriptive study in Thai mothers.

Journal of Perinatal Neonatal Nursing, 16(3), 69–83.

<https://doi.org/10.1097/00005237-200212000-00008>

Tonkus, M. B., & Muslu, S. N. (2021). Maternal bağlanma ve ilişkili faktörler. *Journal of Medical Sciences*, 2(2), 32–40.

Türk Dil Kurumu (2022). <https://sozluk.gov.tr/>

Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24–39.

Wan, M. W., & Green, J. (2009). The impact of maternal psychopathology on child-mother attachment. *Archives of Women's Mental Health*, 12, 123–134.

<https://doi.org/10.1007/s00737-009-0066-5>